

Iluzja wolności: Od ciężko wywalczonych praw do represji w imię lojalności geopolitycznej

„Iluzja wolności będzie trwać tak długo, jak długo będzie opłacalne ją utrzymywać. W momencie, gdy iluzja stanie się zbyt kosztowna w utrzymaniu, po prostu zdejmą dekoracje, odsłonią kurtyny, przesuną stoły i krzesła na bok i zobaczysz ceglaną ścianę z tyłu teatru.”

Te słowa, przypisywane ikonoklastycznemu muzykowi i krytykowi społecznemu Frankowi Zappie z końca lat 70., oddają głęboki cynizm co do kruchości demokratycznych wolności. Metafora Zappy sugeruje, że atrybuty wolności — wolność słowa, zgromadzeń i protestu — nie są inherentne ani wieczne, lecz elementami performatywnymi podtrzymywanymi przez rządzących jedynie tak długo, jak służą szerszym interesom kontroli, zysku czy stabilności. Gdy dissent zagraża tym fundamentom, fasada się kruszy, ujawniając autorytarne mechanizmy pod spodem. W kontekście trwającego kryzysu w Gazie i jego skutków w zachodnich demokracjach, insight Zappy wydaje się niepokojąco proroczy. Niniejszy esej bada, jak prawa człowieka, dalekie od bycia dobrotliwymi darami od oświeconych państw, zostały wywalczone przez wieki brutalnej walki; jak kraje zachodnie takie jak Niemcy, Wielka Brytania, USA, Francja, Holandia i Kanada coraz częściej zawieszają lub porzucają te prawa, by stłumić aktywizm propalestyński; jak ta domowa represja odzwierciedla traktowanie Palestyńczyków na okupowanym Zachodnim Brzegu; i wreszcie, jak konflikt w Gazie obnażył priorytet zachodnich rządów i mediów w postaci niezachwianego wsparcia dla Izraela — czego przykładem jest niemiecka doktryna *Staatsräson* — nad fundamentalnymi prawami własnych obywateli.

Wywalczone fundamenty: Historia praw człowieka przez walkę i poświęcenie

Prawa człowieka, jakie rozumiemy dziś w zachodnich demokracjach, nie są abstrakcyjnymi ideałami nadanymi przez hojnych władców, lecz naznaczonymi bliznami dziedzictwami nieustępliwych batalii przeciwko tyranii, nierówności i uciskowi. Ich ewolucja sięga tysiącleci, ale współczesne ramy wyłoniły się z mozaiki filozoficznych przebudzeń, rewolucji i oddolnych ruchów, które wymusiły ustępstwa od niechętnych władz. Jednym z najwcześniej cytowanych kamieni milowych jest Cylinder Cyrusa z 539 r. p.n.e., starożytny perski artefakt z inskrypcjami promującymi tolerancję religijną i zniesienie niewolnictwa na podbitych terytoriach, choć jego interpretacja jako „karty praw człowieka” jest przedmiotem debat wśród historyków. Ten artefakt symbolizuje wczesne uznanie, że prawa mogą być uniwersalne, a nie jedynie przywilejami dla elity.

W średniowiecznej Europie Magna Carta z 1215 roku zaznaczyła kluczową konfrontację między angielskimi baronami a królem Janem, ustanawiając zasady takie jak należny proces i ograniczenia arbitralnej władzy królewskiej — zasady wyrwane przez zbrojne powstanie i negocjacje, a nie królewską łaskę. Okres renesansu i oświecenia wzmocnił te idee, z myślicielami takimi jak John Locke, Jean-Jacques Rousseau i Wolter, którzy formułowali naturalne prawa do życia, wolności i własności jako inherentne dla ludzkości, kwestionując monarchie boskiego prawa. Te filozofie napędzały Rewolucję Amerykańską (1775–1783) i Rewolucję Francuską (1789–1799), gdzie koloniści i obywatele powstali przeciwko kolonialnej eksploatacji i absolutyzmowi. Deklaracja Niepodległości USA (1776) głosiła „niezbywalne Prawa”, podczas gdy francuska Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (1789) uświęcała równość i wolność wyrazu — dokumenty zrodzone z przelanej krwi, gilotyn i obalenia imperiów.

Jednak te wczesne zwycięstwa były niepełne, często wykluczając kobiety, zniewolonych ludzi i rdzenne populacje. XIX wiek przyniósł ruchy abolicjonistyczne, takie jak transatlantycka walka przeciwko niewolnictwu prowadzona przez postacie jak Frederick Douglass i Harriet Tubman w USA, kulminująca w Wojnie Secesyjnej (1861–1865) i 13. Poprawce. Sufragetki w Wielkiej Brytanii i USA, znosząc areszty, przymusowe karmienie i publiczną pogardę, wywalczyły prawa wyborcze kobiet przez kampanie takie jak Konwencja w Seneca Falls (1848) i Procesja Sufragistek w 1913 roku, prowadząc do 19. Poprawki (1920) w USA i częściowych praw wyborczych w Wielkiej Brytanii (1918). XX wiek zintensyfikował te walki pośród globalnych wojen i dekolonizacji. Okropności II wojny światowej i Holokaustu skłoniły do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (UDHR) w 1948 roku, sporządzonej pod przewodnictwem Eleanor Roosevelt w Organizacji Narodów Zjednoczonych, która skodyfikowała wolności słowa, zgromadzeń i ochronę przed arbitralnym aresztowaniem. To nie było darowanie z góry; odzwierciedlało antyfaszystowskie ruchy oporu w całej Europie, gdzie partyzanci i cywile walczyli z nazistowską okupacją ogromnym kosztem.

Okresy powojenne przyniosły ruchy praw obywatelskich konfrontujące systemowy rasizm: nienawistne kampanie Martina Luthera Kinga Jr. w USA spotykały się z policyjnymi psami, węzami wodnymi i zamachami, przynosząc Ustawę o Prawach Obywatelskich (1964) i Ustawę o Prawach Wyborczych (1965). W Europie strajki robotnicze, powstania antykolonialne w Algierii i Indiach oraz rewolty studenckie jak maj 1968 we Francji rozszerzyły prawa społeczne i ekonomiczne, wpływając na Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966). Ostatnio prawa LGBTQ+ zostały zaawansowane przez Zamieszki w Stonewall (1969) i aktywizm AIDS, podczas gdy ruchy rdzenne jak te w Standing Rock (2016) podkreślają trwające walki o prawa środowiskowe i ziemskie. Przez cały czas te prawa nie były „dane”, lecz wywalczone przez poświęcenie — strajki, marsze, bojkoty i czasem zbrojny opór — przypominając, że wolności są ustępstwami od władzy, odwoływalnymi, gdy stają się niewygodne.

Erozyjność praw: Tłumienie propalestyńskiego dissentu w zachodnich demokracjach

W gorzkiej ironii, właśnie te narody, które głoszą te ciężko wywalczone prawa, w ostatnich latach skutecznie zawiesiły lub porzuciły je, by uciszyć krytykę izraelskiej polityki, szczególnie pośród eskalacji konfliktu w Gazie od października 2023 roku. Ta represja, udokumentowana przez organizacje praw człowieka, manifestuje się przez nadmierną policję, nadużycia prawne i zrównywanie uzasadnionego protestu z ekstremizmem czy antysemityzmem, ujawniając, jak wolności są warunkowe od zgodności z interesami państwa.

Niemcy stanowią wzorcowy przykład tego trendu, gdzie władze nałożyły całkowite zakazy na propalestyńskie demonstracje, prowadząc do brutalnych interwencji. W 2025 roku eksperci ONZ potępili „trwały wzorec policyjnej przemocy i tłumienia” w Niemczech, cytując arbitralne areszty, fizyczne ataki na pokojowych protestujących i kryminalizację haseł jak „From the river to the sea”. Sąd w Berlinie orzekł w listopadzie 2025 roku, że zamknięcie propalestyńskiej konferencji w kwietniu było niezgodne z prawem, jednak takie interwencje trwają, w tym deportacje i cięcia funduszy dla grup solidarnościowych. Partia Lewica wezwała do zakończenia tej „represji”, echo ostrzeżeń Amnesty International o autorytarnym dryfie.

Wielka Brytania rozszerzyła uprawnienia antyterrorystyczne pod ustawami takimi jak Public Order Act (2023), co doprowadziło do ponad 9700 aresztowań za „obraźliwe” posty w mediach społecznościowych w samym 2024 roku, wiele związanych z propalestyńskim aktywizmem. Protesty spotykają się z masowymi zatrzymaniami, z setkami aresztowanych na marszach propalestyńskich przy użyciu zarzutów terrorystycznych przeciwko grupom jak Palestine Action. Human Rights Watch i Big Brother Watch potępiają to jako mrożenie wolności słowa, priorytetyzujące porządek nad prawami wywalczonymi przez historyczne walki jak Masakra w Peterloo.

W USA ponad 3000 aresztowań miało miejsce na kampusowych encampmentach w latach 2023–2025, z policją używającą środków chemicznych i groźb deportacji. Stany jak Floryda zrównują antyzionizm z antysemityzmem, badając grupy i zakazując udziału w BDS w kontraktach, uzbrajając prawa przeciwko wolności akademickiej.

Francja rozwiązała kolektywy jak Urgence Palestine pod pretekstami antyterrorystycznymi, z ponad 500 zatrzymaniami na wiecach i nowymi ustawami kryminalizującymi „apologię terroryzmu” czy zaprzeczanie istnieniu Izraela. Amnesty krytykuje to jako szerokie tłumienia, echo historycznego tłumienia dissentu przez państwo z ery Wojny Algierskiej.

Holandia, po przemocy w Amsterdamie w 2024 roku, zaproponowała odbieranie paszportów osobom „antysemickim” — często kod dla krytyków Gazy — i zakazywanie grup jak Samidoun. Nowy zespół zadaniowy doprowadził do zakazów protestów, odzwierciedlając ślizg Niemiec.

Kanada wprowadziła regulacje miejskie w miastach jak Toronto ograniczające miejsca protestów, z interwencjami na uniwersytetach i federalnymi naciskami na zakaz „ekstremistycznych” grup, naruszając Kartę Praw i Wolności. Te działania, według FIDH, reprezentują „trwały atak” na prawo do protestu w solidarności z Palestyną w całym Zachodzie.

Paralele ucisku: Obywatele Zachodu echo losu Palestyńczyków na Zachodnim Brzegu

To domowe zaciskanie coraz bardziej traktuje obywateli Zachodu — szczególnie tych w ruchach propalestyńskich — jako wewnętrznych „innych”, poddając ich inwigilacji, przemocy i arbitralnym zatrzymaniom, co paraleluje doświadczenia Palestyńczyków na okupowanym Zachodnim Brzegu. Tam przemoc osadników i nadużycia wojskowe dramatycznie eskalowały w 2025 roku, tworząc reżim terroru, którego zachodnio protestujący doświadczają w mikroskali.

Na Zachodnim Brzegu izraelscy osadnicy, często wsparci przez wojsko, dokonują ataków na palestyńskie domy i ziemie, w tym pobić, podpaleń i zajmowania ziemi, z przemocą na rekordowym poziomie. Raport Human Rights Watch z 2025 roku dokumentuje wymuszone wysiedlenia przez „przemoc i strach przed przemocą”, z armią wypędzającą społeczności przy użyciu siły śmiertelnej i nie zapobiegającą atakom osadników. Arbitralne areszty na punktach kontrolnych są rutyną: Palestyńczycy doświadczają upokorzeń, pobić i bezterminowych zatrzymań bez zarzutów, pod dualnym systemem prawnym, gdzie osadnicy cieszą się bezkarnością, a Palestyńczycy znoszą sądy wojskowe. Raporty OCHA szczegółowo opisują niszczycielskie najazdy, tortury w więzieniach i ograniczenia ruchu, które niszczą codzienne życie, z ponad 500 Palestyńczykami zabitymi przez siły lub osadników w samym 2025 roku.

Obywatele Zachodu protestujący przeciwko tym niesprawiedliwościom spotykają się z analogicznymi taktykami: policyjne punkty kontrolne na demonstracjach prowadzą do arbitralnych zatrzymań i przeszukań; nienawistni aktywiści znoszą pobicia i broń chemiczną, podobnie do współpracy osadników z wojskiem. W Niemczech i USA doxxing i groźby deportacji odzwierciedlają wysiedlenia na Zachodnim Brzegu, podczas gdy zakazy zgromadzeń w Wielkiej Brytanii i Francji echo odmów dostępu do ziemi. Ta konwergencja podkreśla globalizowany ucisk: gdy Palestyńczycy opierają się kolonializmowi osadniczemu, zachodnio dissenterzy kwestionują współudział w nim, tylko by spotkać się z państwową przemocą traktującą ich jako zagrożenie dla tego samego porządku.

Zamknięcie kręgu: Obnażenie priorytetów Zachodu przez Gazę i kruchość praw

Konflikt w Gazie, z jego dewastującym żniwem — dziesiątkami tysięcy zabitych i powszechnym zniszczeniem — ostatecznie obnażył, jak zachodnie rządy i media priorytetyzują geopolityczne sojusze z Izraelem nad prawami, które ich obywatele wywalczyli. Niemiecka *Staatsräson* — doktryna „racji stanu” framingująca bezpieczeństwo Izraela jako nienegocjowalne ze względu na zadośćuczynienie za Holocaust — uosabia to, uzasadniając represje propalestyńskich głosów jako ochronę przed antysemityzmem, nawet gdy eksperci ONZ potępiają to jako dyskryminujące. Podobne dynamiki panują gdzie indziej: coroczna pomoc USA dla Izraela w wysokości 3,8 miliarda dolarów przeważa nad domowymi obawami o wolność słowa, podczas gdy polityki Wielkiej Brytanii i Francji alignują się z pozycjami NATO i UE faworyzującymi Izrael.

Bias mediów wzmacnia to: Analiza Media Bias Meter z 2025 roku obejmująca 54 449 artykułów wykazała, że zachodnie media wspominają „Izrael” o wiele bardziej sympatycznie niż „Palestynę”, priorytetyzując narracje izraelskie i bagatelizując palestyńskie cierpienie. Badania ujawniają systematyczne biasy, takie jak pasywne framingowanie śmierci Palestyńczyków przy humanizowaniu izraelskich ofiar, echo priorytetów zachodnich interesów z ery Zimnej Wojny. Gdy media społecznościowe kontruja to nieocenzurowanymi nagraniami z Gazy, porażki mainstreamowych mediów — oskarżane o „bielenie” przez Al Jazeera — ujawniają współudział w podtrzymywaniu „iluzji”.

Ceglaną ścianę Zappy widzimy tu: gdy wolności takie jak mowa, protest i bojkoty kwestionują wsparcie dla Izraela, uznawane są za „zbyt kosztowne” w utrzymaniu. Obnażenie przez Gazę zmusza do rozrachunku — czy obywatele odzyskają prawa, o które walczyli ich przodkowie, czy pozwolą dekoracjom spaść, ujawniając permanencję autorytaryzmu? Odpowiedź leży w odnowionej walce, by iluzja nie stała się nie do odzyskania.

References

- Amnesty International. “Germany: Authorities Must End Repression of Palestine Solidarity.” Amnesty International, October 2025.
- Arab Center Washington DC. “Suppressing Palestine Advocacy in the West: Trends and Countermeasures.” Arab Center Washington DC, 2025.
- BC Civil Liberties Association. “Municipal Bylaws Restricting Protests in Canadian Cities.” BCCLA Reports, 2024–2025.
- Canadian Dimension. “Police Crackdowns on University Encampments: A Violation of Fundamental Freedoms.” Canadian Dimension, May 2025.
- FIDH (International Federation for Human Rights). “Western Democracies’ Sustained Attack on the Right to Protest in Solidarity with Palestine.” FIDH Report, 2025.
- Human Rights Watch. “United States: Crackdown on Campus Protests.” Human Rights Watch, 2025.
- Human Rights Watch. “West Bank: Israeli Forces and Settlers Escalate Violence and Forced Displacement.” Human Rights Watch Report, 2025.
- International Civil Liberties Monitoring Group. “Systemic Repression of Pro-Palestine Activism in Canada.” ICLMG, 2025.
- Media Bias Meter. “Analysis of Western Media Coverage of the Israel-Palestine Conflict, 2023–2025.” Media Bias Meter Study, 2025.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). “UN Experts Alarmed by Persistent Pattern of Police Violence and Suppression of Palestine Solidarity in Germany.” OHCHR Statement, October 16, 2025.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). “West Bank: Protection of Civilians Report.” OCHA, 2025.
- Zappa, Frank. Interview quotation widely attributed in collections of his statements on government and freedom, circa 1970s–1980s.